

Dseedataju fwehtki Walkâ.

Tas wehl nau ilgi, kamehr dseedataju fwehtki Widsemme teel fwinneti. Taggadejs Ummurgas, toreisejs Diktu mahzitajs Reiken pirmajs Widsemme dseedataju fwehtkus fwehtijis Diktôs. *) Pehz ta fchohs fwehtkus fwinneja Mattischôs uu Ruhjenê. Tad nu fchee Walkas dseedataju fwehtki irr tee zetturtee, kas Widsemme teel fwehtiti.

Walkas dseedataju fwehtkus fwinneja trefchâ waffaras fwehtku deenâ un fwehtki dallijahs diwâs schirras. Papreeksch dema konzertu Walkas basnizâ un tad wehl laukâ fwehtija tohs ihstohs tautas fwehtkus. Kad Walkâ abrauzu, tad konzerts jau bija pagallam. Tadeht to ween mahku teikt, ko no zitteem esmu dsirdejis, prohti ka ar scho konzerti lohti labbi isdeweess, bet ka masahk to klaufitaju bijuschi, ne kâ bijis gaidams.

Pulksten weenôs, kad konzerts bija pagallam, wiffi dseedataji un arri kahds weesu pulzinsch, ka starpâ tiffabb' pilfehta lungi, kâ mahzitaji, kâ arri leelkungi atraddahs, lohpa pusdeenu ehda. Dseedataju bija 200, kas jau ohtrâ waffaras fwehtku deenas waffarâ bija abraufuschi. Ka pusdeenu turroht wiffeem, dseedatajeem kâ weeseem, bijis labs prahts un preeziga firds, to fklaidri warreja manniht. Ka kluffums muhsu starpâ newaldija, to lassitaji drohschi lai tizz. Kad zilwekam firds preeziga, tad labpraht ar draugeem parunnajahs. Dasch labs tē fatikka wezzu draugu, dasch zits atkal atradda jaunu draugu, ka waigu pirmoreis dabbuja redseht. Un kad us dseedaschanas fwehtkeem pehz taisnibas tai dseedaschanai arween' waijaga buht par waldineezi un fehnineni, tad arri pee galda feshchoht dseedataji jauki us balsim skandinaja.

Pulksten tschetrôs dseedataju garra rinda ribkojahs tahdâ wihsê. Papreeksch gahja spehlmanni, tad brugguleelkungs Reutern un Walkas mahzitajs Otto it kâ dseedataju fwehtku preekschneeki, tad tee 7 dseedataju pulki: 1) Seminardirektors Zimse ar faweem mahzeekteem, kas prohtams par wiffeem bija tee labbafee dseedataji. 2) Walkas draudses dseedataji. 3) Trikates dseedataji. 4) Chrgemes dseedataji. 5) Chweles dseedataji. 6) Wal-

*) Zeen. rakstijajs tohs Wahzu dseedataju fwehtkus nau peeminnejis, kas Ritgâ fwehtiti. G. B.

kas pilfehta dseedataji. 7) Smiltenes dseedataji. Katram pulkam bij faws karrohgs. Karrohgi preezigi wizzinajahs, spehlmanni jauki spehleja un ta tad ta garra dseedataju rinda no pilfehta dewahs un lauku, netahstu no Luggasch mahzitaja muishas, kur jalka meschâ leels plazzis atroh-dahs, kas preefsch tautas fwehtkeem no Deewa tihri ta ka raddihts. Leels kauschu pulks no wiffadahm dshiwes fahrtahm lihds gahja un atkal leels kauschu pulks meschâ jaa gaidija us dseedatajeem.

Kad noliktâ weetâ meschâ bijahm atnahkufchi, tad dseedataji fastahjabs pa-augstinatâ weetâ, kas ihpafchi preefsch dseedatajeem bij fataisita un ar dehteem apfista. No meenas puffes atraddahs leela benku rinda, bet us fcheem benkeem til wismafakai klausitaju dakai ween rubmes bija. Dhtra puffe, kur benku nebija, mudscheja ail laudihm. Wifs meschinsch arri bij pilns ar laudihm.

Un nu skaisi tikla dseedahs lihds pulksten dewineem. Preeks zaur to wairojahs, ka pa starpam wesselibas tikla usdferas til labb' no Walkas mahzitaja, ka no direktora Zimse, ka arri no dascheem skohlmeistereem. Starp teem wihreem, kam tikla wehlehts „lai dshwojoht sweiki!“ ihpafchi peeminnaams tas no wiffas Widsemmes, no Wahzeescheem til labb' ka no Latweescheem, un no lungeem til labb' ka no semneekem augsti ne ween zeenijams, bet arri firsnigi mihfojams bislapa tehws U l m a n n, kas arri atraddahs starp klausitajeem. Kad skohlaskungs Skating U l m a n n tehwu usrunnaja, tad wiffi pazehlahs un kad U l m a n n tehws ar mihkeem wahrdeem atbildeja, tad winna wahrdi wiffem pee firds gahja.

Tê skaidri warreja redseht, kahds irr tas ihstajs preeks. Preezatees warr arri bes wihna un wesselibu arri warr usdfer (lai gan tas wahrds „usdfer“ schê sinnams nau glufchi riktigs) bes wihna.

Tâ tad mums klausitajeem wiffahds gahrds baudijums tikla preefschâ zelts. Kad weens dseedataju pulks bij dseedajis, tad atkal zits pulks eestahjabs winnam weetâ. Un pa starpam tahs wesselibas usdferchanas, kas neretti arri bija johzigas, wiffem bija par preeku. Un teescham! ta dseedachana bija arri warren skaisita. Tâ tad mums klausitajeem tas walkars pagahja gauhchi ahtri. Kad beidscht pulksten dewinds fwehtki beidsahs ar to dseefmu: „lai Deewa wiffi lihds“, — tad noschelojahm, ka preeks jau tik agri pagallam.

Zeescham, jauki fwehtki! Un kahda gohdiga isturrefchanahs! No kautahdas peedurfchanahs nebija ne wehts! Neweens pufschplehts nellahjigs jeb apgrehjigs wahrds netikka dfrdehts!

Kad ihfuma esmu sinnu dewis par Walkas dseedataju fwehtkeem, tad nu wehl beidscht kahdus wahrds par isklaidroschenu gribbu peelikt, ko ihsti tahdi dseedachanas fwehtki eesihme un ko winni welk un fwerer.

1) Kad ar wiffu meesu labbi buhs isdohtees, tad wiffem lohzeekem jaturras kohpâ firsniga draudfibâ. Kad agjis rohlas eenihdehs, tad ar meesu labbi ne-ees. Widsemme scho reis' irr ta meesa un Widsemmes tautas un

dshiwes fahrtas irr tee lohzeeki. Scheem lohzeekem nu wajaga eepashtees un sadraudsetees. Zittadi ar tehwu-semmi labbi ne-ees. Wahzeescheem un Latweescheem nau jafschkirahs, bet jafaweenojahs. Tâ pat jadarra lungeem un gahjejem. Bet kur tad labbal' scho mehrki warr panahst, ka zaur tautas fwehtkeem? Un waj tad dseedataju fwehtki nau tautas fwehtki? Waj tē kohpâ ne-atroh-dahs Latweeschi un Wahzeeschi, leelkungi un semneeki, mahzitaji un ammatneeki, faimineeki un kalpi, laudis no pilfehteem un no semmehm? Tadeht dseedachanas fwehtki laudihm ne ween par preeku, bet par leelu fwehtibu, tadeht ka zaur dseedachanas fwehtkeem jafaweenofchanahs faite starp Widsemneekem teek stiprinata un kohpta. Un tapehz gohds un pateifschana no wiffas Widsemmes peenahlahs mahzitajam Meiken, kas pirmajs schohs fwehtkus, ko lihds tam laikam gan Mihgâ ween fwinnejuhchi, arri irr eeweddis paschâ Widsemme. Un tapehz tas patš gohds un ta patti pateifschana kriht direktorim Zimse. Jo ja winsch 25 gaddus no weetas ar waiga fweedreem nebuhtu strahdajis un ja winsch iltreschâ gaddâ skohlmeisteru pulzinu nebuhtu isfuhtijis, lai sehjoht un lai arroht — un ja schee jaunekki fawa meistera garrâ nebuhtu strahdajufchi pee faweem mahzeekem: — kas gan Widsemme dseedataju fwehtkus tad buhtu warrejis fwehtih? Waj dseedachanas fwehtkus bes dseedatajeem warr fwinneht? Jeb waj dseedataji aug ka pukkes laukâ, jeb waj winni aug no femis is semmes ka fehnes?

2) Dhtrs labbums, kas atlez; no dseedachanas fwehtkeem, irr schis, ka tauta zaur winneem teek pee smalkakahs un pilnigakahs un riktigakahs zilwezibas (Humanität). Muzzâ audfis, pa spundi barrohts. Tas zilweks, kas weenumehr fawâ kaktâ tupp, ar fweescheem zilwekeem gandriht' nemas nefatidamees, tas pee smalkakahs un pilnigakahs buhschanas gruh' ween warr tikt. Kahds winsch irr, tahds winsch paleek. Winsch nemas neteek norihwehts, kas taf pascham dimantam irr wajjadjigs. Ko winsch fawâ kaktâ redsejis un peedschwójis, tas ween winnam tas labbajis. Wifs zits winnam nepatihkams un reebigs. Winna skattifchanas rinkis irr schours un masinsch. Ta ihsta zilweziba eefsch winna pee atfelfchanas newarr tikt. Bet lai til ween fateek zittus zilwekus, gan tad winsch norihwefees, gan tad paliks par zittu zilweku, gan tad peekems no zitteem zilwekem labbas mahzibas un eeraschas, gan tad winna skattifchanas rinkis paliks leelahs un plattahs. Bet zaur ko schis mehrkis gan labbal' tittu panahts, ne ka zaur tautas fwehtkeem? Jo waj tad tē kohpâ nefanahst wiffadi laudis no wiffadahm dshiwes fahrtahm?

Ka zaur tautas fwehtkeem laudis smalkafi paleek, to skaidri Walkâ warreja redseht, ka pirmit jau tiklu peeminnejis. Klausitaju isturrefchanahs bija tahda, ka labbatu newarreja wehletees. Un taf kautini pa tuhstoscheem bij fatezzejufchi. Gohdiga, smalka isturrefchanahs! Tadeht gahdosim tautai gohdigus un smalkus preekus, gan tad laudis fawu paradisi wairs nemellehs frohga twaiks un

frohga blaufchanas! Tauta, ihsta semmju tauta, smalkafus preklus labbat' mah' eezeenibt, ne la dasch labs gribb tizzeht. Lai tik ween tee smalkati preeki tautai teef panahfami.

Tapat ka tee jau par melleem irr paliklufchi, kas fakka, Latweefchi effoht weena nepateiziga tauta, — jo par brihweem gruntineekeem paliklufchi, Latweefchi nu taf teefcham jau dascha weeta parahdijufchi, ka mahloht pateift teem, kas winneem palihdsejufchi us preekfchu tikt un us fawahm paschu kahjahm stahweht; — tapat arri tee paliks par wiltigeem praweescheem, kas leelahs, Latweefchi bes frohgeem newarroht istikt un preezatees. Walkas dseedafchanas fwehtki apleezina: „Tuhš mellojat!“ —

3) Drefchajs labbums, kas atlezz no dseedafchanas fwehtkeem irr fchis, ka patti dseedafchana zaur winneem teef kohpta. Kas to sinn, kahds mahzifchanas un smalkaf' darrifchanas spehks musikai, ihpaschi dseedafchana, peederr, — kas to sinn, ka zilweks zilwezigahks paleef, ne ween zaur lassifchanas un geografiyas mahzibu, bet ihpaschi arri zaur dseedafchanu, tas par mannu teikumu nebrihnifees. Dseedafchana darra zilweku labbatu, dseedafchana zilweka firdi pazest us augfchu, no pihfchkeem angstaka, tihrakaka, garrigaka gaisaka. —

Lai tadeht Deewa fwehtiba gukt us Widsemmes dseedataju fwehtkeem! Lai winni teef fwinneti gaddu no gadda un lai tautas preeks pee fcheem fwehtkeem arri wairojahs gaddu no gadda! Lai ihpaschi ffohlmeisteri labbi eewehro to labbumu, kas tautai atlezz no fcheem fwehtkeem un lai tadeht famos fweedrus netaupa pee dseedataju pulku eetaififchanas un mahzifchanas! Tad nu iflatis ffohlmeisteris, kam dseedafchanas pulka wehl nau, tas bes lawefchanahs rohku lai peeleeef pee arkla. Ko Smiltenes, Trikates, Chrgemes, Chweles, Walkas draudses ffohlmeisteri paspehja, to arri laikam zittu draudschu ffohlmeisteri spehs. —

firdi aisgrahbti, daschās azzis mirdseja affaras un
fwehtki bij famu augstaku galla=mehrki aisfnee=
gufchi.

Beidsiht, waffarā pulkstens $\frac{1}{2}9$. tad jau
faule taisijahs us no=eeschanu, nodseedaja wiffi
kohpā to dseefmu „Lai Deemu wiffi lihds,“ un
nu dseedataji taisijahs no fwehtku platscha us
pilsfektu eet, tad nodseedaja wehl pee biffapa
tehwa Ulmann mahjas „Mahz af debbes tehtih“
un pee rahtuhfcha fchirdamees to dseefmu „Nu
ar Deemu draugi, brahki“, un tad rohfās zits zit=
tam fneegdami atwaddijahs un katris us fawahm
mahjahm dewahs.

Deefham irr japreezajahs par to, fa fchee
fwehtki tif jauki un preezigi tappa nofwehti; wif=
feem bij preeks firdi, nefur newarreja manniht
pahrgalwibu, dumjibu jeb ehwerjehlibu, wiffi, tā=
pat Bahzeetis fā Latweetis, Kreems woi Dggau=
nis, wihrs woi feewa, wezs woi jauns, wiffeem
tas weenigs preeks un tahs paschas dohmas firdi;
tas preeks us jauku dseedaschanu un faweenofchanu.

Schee Latweefchu tautas fwehtki irr ar jaunu
kohziuu lihdsinajami, fās nefenn eedehstihstis un
fās, fā zerram us preefchu jalkohs, feedehs un
auglus nefihstis; tad arri par jihmi fā wezzi tum=
fchi mahntizzigi laiki pagahjufchi un gaisma wif=
fur aufst un isplehfchahs. Lai Deems dohtu fā
us preefchu fchohs tautas fwehtkus warretum jo
pilmigaki fwehtihst, tad mums wiffeem laime un
preeks feltu. — D. Berkau.

